

Ewoud Kieft

Ewoud Kieft is historicus, schrijver en muzikant. Hij won met *Het verboden boek. Mein Kampf en de aantrekkingskracht van het nazisme* (Atlas Contact) dit jaar de *Kleio Klasseprijs*.

Ben Vriesema is hoofdredacteur van Kleio.

Welk nut heeft geschiedenis volgens u?

Geschiedenis is zelfkennis. Ik stel me weleens voor dat ik accuut geheugenverlies zou hebben geleden, geen flauw benul meer heb waar ik vandaan kom, mijn vriendin niet meer zou herkennen, of mijn familie of vrienden. Dat lijkt me afschuwelijk. Dan weet je heel letterlijk niet meer wie je bent. En eigenlijk is dat wat er gebeurt als je geen enkel historisch besef hebt: je weet niet meer wie je bent. Op persoonlijk niveau is het denk ik voor iedereen heel duidelijk wat voor ernstige gevolgen dat heeft, als samenleving zouden we daar wel wat meer bewust van mogen zijn.

Kunt u zich nog veel herinneren van de geschiedenislessen op de middelbare school?

Ik kan me herinneren hoe bevlogen mijn geschiedenisleraar op de middelbare school was, Wim Plas. Als die

Welke historische film heeft de meeste indruk op u gemaakt?

The Wire, maar dat is een serie, geen film, en misschien is het onderwerp te recent om als historisch te gelden. The Wire gaat over de achterstandswijken van Baltimore, hoe straatjochies in de drugscriminaliteit terechtkomen, hoe de politie daar tevergeefs de vinger op probeert te leggen, en elk seizoen breidt de scope zich uit, naar het onderwijs, naar de havens die met groeiende werkloosheid hebben te kampen, naar de kranten die onder druk staan van teruglopende lezersaantallen. Je krijgt zo stapje voor stapje te zien hoe alles met elkaar vervlochten is in die stad. Hyperrealistisch, en ongelooflijk spannend. Echt een meesterwerk.

FOTO: JELMER DE HAAS

een verhaal vertelde, kwamen dingen echt tot leven, voelde je gewoon de urgentie. Zelfs van moeilijke onderwerpen als staatsinrichting wist hij over te brengen hoe groot de impact was op gewone mensen, hoe wij dat zelf zouden hebben ervaren.

Wat is volgens u het belangrijkste in het geschiedenisonderwijs?

Verhalen vertellen. Het wordt weleens onderschat hoe inhoudsvol narratieve geschiedenis is, dat je juist met een verhaal kunt laten zien hoe complex de wereld in elkaar zit, hoeveel verschillende oorzaken er voor iets kunnen zijn, hoe gelaagd mensen kunnen zijn. Al die academische termen die soms ook in het geschiedenisonderwijs belanden, vind ik vaak veel oppervlakkiger. Die belichten vaak maar één aspect en doen alsof ze daarmee de hele wereld verklaren. Verhalende geschiedenis is tien keer zo genuanceerd, en ook nog eens veel leuker voor leerlingen om te horen en te lezen.

Hoe vindt u dat geschiedenisonderwijs en staatsinrichting aan een middelbare school moet worden gedoceerd?

Misschien zouden maatschappijleer en geschiedenis samen gedoceerd kunnen worden – er zit zo'n grote overlap tussen, en maatschappijleer kun je sowieso niet zonder geschiedenis onderwijzen. Misschien zou je de uren die nu voor maatschappijleer staan bij de geschiedenisuren kunnen optellen, dat vak geschiedenis en maatschappij noemen, er nog wat extra uren aan toevoegen, en dat vak verplicht stellen voor alle leerlingen. Alle economen en dokters en wiskundigen worden binnen dertig jaar toch door kunstmatige intelligentie vervangen. Dan kunnen we de nieuwe generaties maar beter wat extra historisch besef bijbrengen.

Welke historische studie of welke historische roman maakte de meeste indruk op u?

Carl Schorske, Fin-de-Siècle Vienna. Niet het best geschreven boek dat ik ooit las, maar het was een openbaring hoe Schorske alle verschillende invalshoeken van waaruit je naar de geschiedenis van één stad kunt kijken met elkaar mengt: de politiek, de economie, de architectuur, de sociale verhoudingen, maar ook schilderkunst, de psychoanalyse, muziek. En alles even diepgravend uitgedacht en uitgewerkt.

Als u morgen een historisch onderzoek zou mogen beginnen, wat zou dan het onderwerp zijn?

Ik ben al van jongs af aan gefascineerd door de indianen in Amerika, of Native Americans kan ik beter zeggen. Ik zie mezelf daar nog wel-

eens een boek over schrijven. Maar op dit moment ben ik volop bezig met mijn eerste roman, en die speelt in de toekomst...

Denkt u dat de 49 kenmerkende aspecten die leerlingen moeten kennen voor het eindexamen enig nut hebben voor het geschiedenisonderwijs?

Nee! Wat een ambtelijk gedrocht! Echt een garantie om leerlingen voorgoed de liefde voor geschiedenis af te leren. Alleen al de benamingen van alle deelthema's getuigen van een volstrekte wereldvreemdheid, een desinteresse in wat leerlingen, en trouwens alle geïnteresseerden, van elke leeftijd, zou kunnen aantrekken in geschiedenis. Hoog tijd dat mensen die daadwerkelijk ervaring hebben met onderwijs zeggenschap krijgen over het lesprogramma. Zo snel mogelijk afschaffen!

'De 49 kenmerkende aspecten? Wat een ambtelijk gedrocht! Echt een garantie om leerlingen voorgoed de liefde voor geschiedenis af te leren'

Kent u een historische persoon waar u uzelf mee zou durven vergelijken?

Ik voelde me wel verwant met een van de hoofdpersonen uit mijn boek Oorlogsenthouziasme: Ivo Andrić, een Kroatisch-Bosnische schrijver die als scholier bij de terroristische jongerenbeweging in Bosnië was betrokken, en om die reden tijdens de Eerste Wereldoorlog gevangen werd gezet. Hij was aan de ene kant een schuchtere, reflecterende persoon, aan de andere kant kon hij heel onbesuisd zijn, had hij een romantische dadendrang. Daarnaast zijn zijn dagboeken uit de gevangenis, uitgegeven onder de titel Ex Ponto, werkelijk prachtig geschreven.

Wat is de meest recente 'historische sensatie' die u heeft gehad?

Ik had ooit in het archief van het Letterkundig Museum een briefje van Antje ter Braak in handen, de weduwe van Menno ter Braak, waarin zij Ter Braaks aartsrivaal en boezemvijand Anton van Duinkerken bedankt voor een dapper In Memoriam dat die had geschreven vlak na Ter Braaks zelfmoord, toen Nederland net door de Duitsers was bezet. Ter Braaks vrienden hadden het niet aangedurfd en het was veelzeggend dat juist zijn grote tegenspeler een eerbetoon bracht, waarmee hun vijandschap in retrospectief een ode aan de democratie werd: een ode aan de vrijheid om elkaars overtuigingen te bestrijden. Het was een heel kort briefje, waar tussen de regels door die enorme emotionele lading in zat.

Wat is uw meest dierbare bezit dat ook historische waarde heeft?

Ik heb een aantal antieke boeken van mijn opa geërfd, in leer gebonden: de essays van Montaigne, de brieven van Descartes, en alles van Multatuli.

Boven: Menno en Antje ter Braak op het San Marcoplein in Venetië, ca. 1933.
Links: Portret van Ivo Andrić op een biljet van 5000 Joegoslaviëse dinars, 1991.

Hiernaast: Kaartspelende oorlogsinvaliden. Die Skatspieler, door Otto Dix, 1920. Collectie Staatliche Museen zu Berlin, Nationalgalerie. Rechtsonder: H.G. Wells in 1920. Foto: Charles Beresford.

Welke historische periode spreekt u het meest aan?

De vroege twintigste eeuw, toen het echt aan het broeien was in Europa: het moderne levensgevoel barstte toen al los in de grote steden, er werd als een bezetene gebouwd, fabrieken, metro's, hele nieuwe woonwijken, bioscopen, de massamedia kwamen op, de avant-gardekunst. En tegelijkertijd: enorme sociale ongelijkheid en onrust, politiek en religieus fanatisme, mensen die de hemel op aarde wilden vestigen en bereid waren daarvoor tot het uiterste te gaan. Mijn boek Oorlogsenthusiasme gaat over die eerste decennia van de twintigste eeuw. Ik vond het fascinerend om te zien hoe alles daar samen lijkt te komen, en tot een enorme uitbarsting komt.

Welke historische persoon spreekt u het meest aan?

Dat wisselt voortdurend, eigenlijk per boek waar ik mee bezig ben. Met mijn laatste boek was ik natuurlijk vooral met Hitler bezig, maar hoe langer ik me in hem verdiepte, hoe leger en kleinzieliger hij als persoon voor mij werd. Zo wordt hij ook vaak genoemd door historici: een man zonder persoonlijkheid. Dan vond ik de hoofdpersonen van Oorlogsenthusiasme veel interessanter. H.G. Wells bijvoorbeeld, een briljante futurist – hij bedacht in zijn verhalen de tank en de atoombom, die daar later ook echt naar gemodelleerd werden door de daadwerkelijke uitvinders. Daarbij was Wells een enorm vooruitstrevende man, die vrije liefde verkondigde en een enorm grappige man, die er af en toe behoorlijke griezelige ideeën op nahield: Wells verkondigde een tijd lang eugenetica als oplossing voor alle maatschappelijke problemen, en tijdens de Eerste Wereldoorlog liet hij zich volledig meeslepen door een enorm oorlogszuchtig nationalisme. Waar hij al snel volledig van terugkwam, om vervolgens te pleiten voor de Volkerenbond. ■

'Hoe langer ik me in Hitler verdiepte, hoe leger en kleinzieliger hij voor mij als persoon werd. Zo wordt hij ook vaak genoemd door historici: een man zonder persoonlijkheid'

Stel u zou minister van Onderwijs worden in een nieuw te vormen kabinet, wat zou u voor het geschiedenisonderwijs ingevoerd willen zien?

Ik denk dat het prachtig zou zijn om rond schoolexcursies extra geschiedenisonderwijs te geven, zodat je concrete plekken die de leerlingen zelf bezoeken als referentie kunt gebruiken voor wat we hier eerder al 'de historische sensatie' noemden. Een vriend van mij, een leraar Engels met veel liefde voor geschiedenis, doet dat al jaren met excursies naar Leper, waar hij de hele geschiedenis en literatuur van de Eerste Wereldoorlog aan verbindt. Hij vertelt dat het prachtig werkt, dat leerlingen er ontzettend enthousiast van worden, en dat het zijn plezier in lesgeven verhoogt.

